

deSingel Antwerpen
zaterdag 23 februari 2019

foto © Jan Versweyveld

Recensie:

Overweldigend, intens, heftig en groots is Ibsen Huis van Simon Stone en Internationaal Theater Amsterdam. Het Amsterdamse gezelschap levert hier een dijk van een ensemblestuk af dat stevig in je buik port. De hoofdrol is weggelegd voor het Cees Kerkman-huis dat in 1964 ontworpen wordt door Daniël. Hij maakte daarbij geen gebruik van baksteen, wat toen nog de traditie was, maar koos voor hout en glas. Daardoor is het een zeer transparante constructie waar niets verborgen kan blijven, wordt gesteld. Maar dat blijkt uiteindelijk toch te kunnen. Ibsen Huis bewaart de familiegeheimen en trauma's van drie generaties. Stone kiest ervoor om deze niet-lineair te vertellen, hij maakt dus constant tijdsprongen waardoor je als toeschouwer zelf de familietragedie en (het stuklopen van) de banden tussen de familieleden moet opnieuw zien te construeren. Dat vergt wel wat van de toeschouwer, maar versterkt vooral de theaterervaring wat leidt tot een zinderend einde waarbij het huis er even troosteloos bijligt na een brand als de familie die net als het huis verwoest is.

Na 'Husbands and wives' en 'Medea' is 'Ibsen Huis' ondertussen de derde regie van Simon Stone voor Internationaal Theater Amsterdam. Voor deze samenwerking bewerkte de 34-jarige Australische regisseur verschillende stukken van de Noorse toneelauteur Henrik Ibsen tot 1 grote beklijvende voorstelling die qua intensiteit moeiteloos zich kan meten met het Deense 'Festen' en daar zelfs over gaat. Ook hier zien we immers een incestueuze pedofiel (Cees, magistraal neergezet door Hans Kesting die op indrukwekkende manier bijna medelijden weet op te roepen voor de horror waar zijn personage een verpletterende verantwoordelijkheid voor draagt) die zijn slachtoffers binnen de eigen familie vindt. Stone suggereert al vroeg in de voorstelling Cees' voorliefde voor jonge meisjes wanneer zijn eigen dochter Lena (een speelse Claire Bender) in haar zomers jurkje op hem komt zitten en hij begint te wippen terwijl we 'Je t'aime moi non plus' van Jane Birkin en Serge Gainsbourg op de achtergrond te horen krijgen. Zijn vrouw Johanna heeft al die tijd geweten dat ie pedofiele trekken had, en draaide de deur van de slaapkamer van hun kinderen Sebastiaan en Lena dan ook elke avond op slot zodat ie zich niet zou vergrijpen aan hen. Maar dat zou hem uiteindelijk er niet van weerhouden om zijn nichtje Caroline (Eva Heijnen) op erg jonge leeftijd te misbruiken. Ook Fleur (Claire Bender), zijn kleinkind, de dochter van Jacob (Bart Slegers) "Fleur is weliswaar niet Jacobs biologische dochter omdat Jacob niet vruchtbaar blijkt - en Lena (Maria Kraakman) zal een slachtoffer van hem worden, net als Pip (Eva Heijnen) die voor Cees zorgt wanneer die dementerend is.

(lees verder onder de foto)(c) Jan Versweyveld

Het drama in deze voorstelling is dat het huis dan wel transparant is en qua constructie ogenschijnlijk niets te verbergen heeft, maar in de praktijk mensen wel degelijk zwijgen en zaken jarenlang onder de mat kunnen vegen. Lena betrapt op een nacht haar vader immers met Caroline in de keuken. Ze zal er niets van zeggen. Maar wanneer Fleur zelfmoord pleegt, en haar al die tijd haar ouders iets wou vertellen, zagen en hoorden ze die noodkreet niet. Pas dan daagt het bij een overdonderend emotionele Jacob: 'Je wist het Lena!' waarbij Jacob haar in een mix van ongeloof en woede haar verwijt de ganse tijd gezwegen te hebben. Het is met stip een van de meest overweldigende en intense scènes uit dit stuk met een

magistrale Bart Slegers " alweer - die in de rol van Jacob, weliswaar veel te laat, Lena een geweten wil schoppen. Slegers is het overigens ook die heel vroeg in de voorstelling ons op het puntje van onze stoel weet te zetten wanneer ie in een erg giftige scène met Maria Kraakman de echtscheidingspapieren tekent tussen Jacob en Lena. We komen dan tevens te weten dat Lena, die zelf psychotherapeut is bij een collega in therapie is. Stone wisselt tragedie en humor, weliswaar met een scherp randje, af in deze voorstelling die door zijn directe tekst weet te bijten.

Vier doden kent Ibsen Huis in totaal: Thomas (Fred Goessens), vriend van Cees en tevens de vader van Daniël (Aus Greidanus Jr.) is de eerste. Hij vindt dat zijn zoon " terecht " meer erkenning verdient. Daniël tekent eigenlijk de plannen van het huis zelf, het architectenbureau heeft al jaren geen nieuwe opdrachten meer gehad, en hij is het dus die voor een radicale verandering zorgt. Voor prefab ook, zodat op grote schaal en snel gewerkt kan worden. Hoewel Cees niet eens de moeite had gedaan om de plannen te bekijken, stelt ie in de jaren '60 tijdens de constructie vast dat er geen baksteen aan te pas komt en scheldt Daniël uit voor de keuzes die hij maakte. Maar niet veel later draait de kar van Cees helemaal wat vooral zijn onstuimige, onvoorspelbare karakter illustreert: 'Dit is een goudmijn. Je weet niet wat je hebt gecreëerd!' Een idee dat Caroline (Janni Gaslinga), die haar man Arthur (Aus Greidanus Jr.) leerde kennen bij de AA, maar beiden bleven verslaafd en hielden dat voor elkaar verborgen, de enige in de familie die rebelleert ook, aan Eric " een investeerder - ook in de jaren 2000 opnieuw voorlegt. Zij wil de bejaarde Daniël eindelijk de erkenning bezorgen die hij verdient, maar die ziet dat niet zitten en is dan ook not amused wanneer ze toch haar wil doordrijft via de pers. Het is immers een journalist (Maarten Heijmans) die vaststelt dat het Cees Kerkman-huis radicaal breekt met alle andere ontwerpen van het architectenbureau en op zoek is naar een verklaring daarvoor.

Caroline probeert de wethouder (Bart Slegers die in deze rol niet zelden intimiderend uit de hoek mag komen) te overtuigen zodat er een museum gepland wordt in het oorspronkelijke huis. In de nog te bouwen huizen/replica's hoopt ze dat er onder andere vrouwen opgevangen kunnen worden die slachtoffer zijn van intra-familiaal geweld. Een vastgoedcrisis zorgt ervoor dat Eric zo veel mogelijk van zijn investering echter vroegtijdig moet veilig zien te stellen. De huizen waaraan al begonnen is, blijven zonder een bestemming tot de vluchtelingen crisis uitbreekt en Caroline voorstelt dat ze daarvoor gebruikt zouden worden: om vluchtelingen op te vangen. Maar de gemeenteraad veegt dat plan van tafel. Maar 1 raadslid stemt voor. Stone toont op die manier ook het huidige democratisch deficit van de Europese Unie, een unie die er (mede door populistische partijen en erg conservatieve regeringen) erg verdeeld uit is gekomen. Caroline (Janni Golsinga) stelt dan ook scherp maar niet minder terecht: 'de fucking Atheners draaien zich om in hun graf.'

De tweede dode in Ibsen Huis is Cees die aan de gevolgen van dementie sterft, een afwezige vader blijkt geweest te zijn die erg manipulatief was (zoals te zien in de scène waarbij hij stelt niet opgezet te zijn met geraniums, laat staan een feestje in huis). 'Mijn god wat ik allemaal niet moet doen om een knuffel te krijgen van mijn zoon.' verwijt ie de jonge Sebastiaan (David Roos) waarmee ie duidelijk geen al te goede band heeft en zijn eigen opgefokte humeur, door de stress van het werk op hem reflecteert: 'We hebben een feestje. Je wil dat niet verpesten.' terwijl Cees eigen rothumeur zopas het feestje heeft verpest wanneer ie stelde dat hij geen feestje wou en de boel afblies. Ook Sebastiaans moeder Johanna blijkt haar zoon niet helemaal te kennen: 'Misschien heb je het juiste meisje nog niet gevonden.' stelt ze wanneer haar zoon al een tijd op jongens valt. Sebastiaan is de derde dode. Hij overlijdt aan aids na onveilige seks met een Fransman. Joy Divisions 'Atmosphere' ademt dat donkere, melancholische van het overlijden ook uit en bij uitbreiding vat het treffend de sfeer samen die rond dit magistrale Ibsen Huis heerst.

< Bert Hertogs >

Credits:

regie en tekst Simon Stone spel Claire Bender (gast), Fred Goessens, Janni Goslinga, Aus Greidanus jr., Maarten Heijmans, Eva Heijnen (gast), Hans Kesting, Maria Kraakman, Celia Nufaar, David Roos (gast), Bart Slegers Frédérique, Johanna (oud) Celia Nufaar Cees, Vincent Hans Kesting Thomas, Daniël (oud) Fred Goessens Johanna, Lena (volwassen) Maria Kraakman Caroline (volwassen) Janni Goslinga Lena (jong), Fleur Claire Bender Sebastiaan (volwassen), Jacob (jong), journalist Maarten Heijmans Daniël, Arthur, Lena's ex Aus Greidanus jr. Caroline (jong), Pip Eva Heijnen Jacob, wethouder Bart Slegers Sebastiaan (jong) David Roos vertaling, dramaturgie Peter Van Kraaij scenografie Lizzie Clachan lichtontwerp James Farncombe muziek Stefan Gregory kostuums An D'Huys assistentie regie Nina de la Parra assistentie scenografie Bart Van Merode assistentie kostuums Fauve Ryckebusch casting advies Hans Kemna particulier producent Gert-Jan en Corinne van den Bergh hoofd techniek & productie Wolf-Götz Schwörer eerste inspiciënt Kevin Cuyvers inspiciënt Bart Coenen, Daan Westendorp, Paul van der Zouwe, Pepijn van Beek, Peter Pieksma, Pieter Roodbeen, Sander van Elteren, Stephan Pot kap & grime David Verswijveren hoofd kostuumatelier Wim van Vliet kleedster Farida Bouhbouh met dank aan Nesoptiek